

Tankeväckande bok om biomedicinskt åldrande

Denis Bellamy. **Ageing. A biomedical perspective.** 410 sidor. Chichester–New York–Brisbane: Wiley, 1995. Pris £ 39.95. ISBN 0471-92067-3.

Recensent: professor Bertil Steen, avdelningen för geriatrik, Göteborgs universitet.

Professor emeritus Denis Bellamy vid University of Wales i Cardiff har skrivit en imponerande samling fakta och teorier kring biomedicinskt åldrande. En händelse som ser ut som en tanke är att en annan emeritusprofessor vid samma universitet – John Pathy – har skrivit ett av de två stora brittiska standardverken inom geriatrisk medicin (Pathys och Brocklehursts).

Begreppsdiskussion

Bellamys bok behandlar åldrandet ur många basalbiologiska aspekter, såsom evolution, genetik, homeostas och molekylärbiologi. I de inledande kapitlen tar författaren sig tid att diskutera begrepp som utveckling, differentiering, mognad, åldrande, ålder och demografi. Vad är ålder? Vad är åldrande? Detta är inte oväsentligt.

Vad är till exempel ålder? Kronologisk jämgamla individer kan ju ha så olika funktionell och biologisk ålder. Den ålder vi skall använda i vetenskapliga och kliniska sammanhang beror på omständigheterna, men vi måste vara stringenta och tydliga när vi talar om åldrande och ålder, och detta reds förtjänstfullt ut av Bellamy.

En annan inledande diskussionspunkt är relationen mellan extrinsic- och intrinsicfaktorer för åldrandets manifestationer på den biologiska organismens många nivåer, från enskilda celler till integrerade funktioner.

Pragmatisk uppfattning

I inledningskapitlen ågnar sig Bellamy också åt geratologi, som i många brittiska ögon har ersatt begreppet geriatrisk medicin. Möjligen kan man i dessa författarens resonemang invända att mycket handlar om förluster vad gäller sociala, psykiska och fysiologiska reserver. Åldrandets positiva möjligheter och det faktum att åldersbetingade förändringar

inte nödvändigtvis behöver innebära försämringar berörs i mindre utsträckning.

Några viktiga påpekanden som författaren gör rör de få år man vinner i medellivslängd vid födelsen på att i tanken eliminera de stora sjukdomarna – till exempel 0,6 år för olyckor, 1,3 år för stroke och 0,2 år för diabetes – men också att i västvärlden siffrorna för återstående medellivslängd vid en tänkt elimination av olika sjukdomar inte blir så olika om man räknar medellivslängden från födelsen eller från 65 års ålder. De stora sjukdomarna är ju i princip ganska ovanliga före pensionsåldern.

I sina resonemang tar Bellamy på brittiskt vis avstånd från uppdelningen mellan normalt åldrande och sjukdomar i hög ålder. I stället bekänner han sig till den pragmatiska uppfattningen att det inte spelar så stor roll om manifestationer och symtom i hög ålder är sjuka eller friska – det viktigaste är att söka motverka eventuella handikapp av detta. Även om det är så vi handlar kliniskt är vi nog många som inte riktigt håller med om att det inte skulle vara viktigt att i vetenskapliga sammanhang hålla isär begreppen.

Avsnitten om geratologi/geriatrik har kanske enligt min uppfattning inte så mycket att ge en geriatriker – det finns dessutom så många bra läroböcker på detta område. Man ser tydligt att författarens hjärta – och magnifika kunskaper – ligger mer inom den basala biomedicinen. Det är ju också bokens huvudsakliga ämne.

Spännande spekulationer

I kapitlen om vävnadshomeostas och åldrande respektive organhomeostas och åldrande rör sig författaren hemtam, kunnigt och påläst. I de efterföljande kapitlen sätter han denna basalkunskap i relation till åldrande och åldrandeteorier. Här ser man en blandning av väletablerade fakta och – med nödvändighet – också spekulationer.

Hela tiden är det spännande, tankeväckande och kunskapsförmedlande. De sedan decennier fascinerande relationerna mellan födoresriktion, omgivningstemperatur och syrgasspanning i luften å ena sidan och åldrande å den andra får här tjäna som ett exempel, DNA-skada och DNA-repara-

tion som ett annat samt resonemang kring basalmetabolism, syrgastoxicitet, oxidanter, antioxidanter och redoxsystem som ett tredje.

Det stora antalet litteraturreferenser – omkring 500 stycken – är en avgjord styrka. Det rör sig om både historiska milstolpar, presentation av teoretiska åldrandeteorier och översiktsartiklar, även om de flesta referenserna beskriver resultaten från den moderna forskningen på området.

Lämplig som uppslagsbok

Det tar tid att läsa boken – man går gärna tillbaka i avsnitten, och man lockas otaliga gånger att skaffa och läsa den refererade litteraturen. Boken är ytterst välskriven och egentligen lättläst, men kräver uppmärksamhet – den läses bättre i nattens tystnad än på en stimmande flygplats. Boken är ett bra försök att samla olika aspekter på medicinsk gerontologi.

Forskare inom inte bara biologisk gerontologi utan också inom andra grenar av gerontologin torde ha stor glädje av att läsa boken eller att ha den som uppslagsbok. Geriatriker inom forskning, undervisning och klinik borde också ha boken i sitt referensbibliotek.

Den bör finnas på varje ställe där gerontologisk forskning, forskarutbildning och grundutbildning bedrivs, men den torde också vara av stort värde för kliniskt verksamma geriatriker. •

Första svenska läroboken om palliativ medicin

Barbro Beck-Friis, Peter Strang, red. **Palliativ medicin.** 320 sidor. Stockholm: Liber Utbildning, 1995. Pris ca 520 kr. ISBN 91-634-1332-9.

Recensent: överläkare Ulla Söderström, Axlågården, Umeå Hospice.

Den första svenska läroboken om palliativ medicin har kommit! Redaktörer är två välkända personer inom svensk sjukvård: Professor Barbro Beck-Friis, som utvecklat den sjukhusanslutna hemsjukvård-

den i Motala, och Peter Strang, docent i onkologi och vetenskapligt råd i palliativ medicin, som tidigare givit ut flera böcker om palliation. De har tillsammans åstadkommit en väl sammanhållen, heltäckande och bra bok!

Boken är uppdelad i flera avsnitt, vart och ett innehållande flera kapitel: Bota-lindra-trösta; Krisen-etiken-sorgen, Patienten och familjen; Vårdformer; Symtomkontroll; Vårdteamet; Samtalskonst och professionell hållning; Palliativ vård och medicin – organisation.

Väl redigerat

Ett drygt trettiotal författare representerande olika områden, som medicin, omvårdnad, paramedicin, beteendevetenskap, teologi och administration, har bidragit med olika kapitel. Risken med många författare är ju att det blir ett splitttrat intryck, att kvaliteten blir ojämn och att man överlappar varandra. Detta är inte fallet i den här boken! Man förstår att redaktörerna har haft en fast hand och lagt ner ett stort arbete på att hålla samman de många medarbetarna. Man har lyckats bra och ämnesområdet täcks in utan att det blir upprepningar.

Positivt intryck trots skönhetsfläckar

I något kapitel avlägsnar sig författaren från den palliativa medicinen och förlorar sig i fysiologiska resonemang, och något kapitel tycks mig finnas med mer för fullständighetens skull än därför att det egentligen tillför så mycket. Flera författare tycks sätta likhetstecken mellan patienter i behov av palliativ vård och cancerpatienter, vilket kanske visar på att man haft svårt att höja blicken över sin egen specialitet. Dessa få skönhetsfläckar kan dock inte